

Warszawa, dn. 30 kwietnia 1950 r.

ZAGADNIENIA GOSPODARCZE

w świetle prasy i literatury ekonomicznej zagranicą

Nr 8

Rok V

S p i s r z e c z y :

Kontrola aktów zdawczo-odbior-
czych i rachunków za wykonane
roboty oraz kontroln obmiary.

Tłumaczenie rozdziału X-go z książki
pod red. I. D. Szera p. t. "Finansowanie
budownictwa przemysłowego (Finansiro-
wanie promyslennowo stroitelstwa");
Gosfinizdat, Moskwa 1947.

KONTROLA AKTÓW ZDAWCZO - ODBIORCZYCH i RACHUNKÓW

ZA WYKONANE ROBOTY oraz KONTROLNE OBMIARY. x)

§ 1. Zadania Banku w zakresie kontroli aktów i rachunków za wykonane roboty.

Ponad 75 % robót budowlano-montażowych finansuje się na podstawie rozmiaru robót, ustalonego w aktach zdawczo-odbiorczych. Zrozumiałe jest dlatego, jak wielkie znaczenie posiada prawidłowe sporządzenie takiego aktu oraz wystawianych na jego podstawie rachunków. Kontrola aktów i rachunków stanowi jedną z najważniejszych metod wykonywania przez Bank funkcji państwowego kontrolera finansowego. Od tej kontroli w dużym stopniu zależy prawidłowe finansowanie budowy, - to znaczy - wypłata środków w zależności od wykonanych rozmiarów robót według cen kosztorysowych.

Skrupulatna kontrola aktów i rachunków zapobiega nieprawidłowemu rozchodowaniu środków na budowę.

Zasada gospodarczego rozrachunku - podstawa stosunków wzajemnych pomiędzy zleceniodawcą a zleceniobiorcą - zostaje zachwiana, jeżeli zleceniobiorcy otrzymują od zleceniodawców środki nie odpowiadające rozmiarom wykonanych robót lub ustalonym cenom kosztorysowym.

Dlatego do najważniejszych zadań banku, finansującego budowę, należy kontrola prawidłowości wykazanych w aktach rozmiarów robót oraz ich kosztu, przeprowadzana drogą dokładnego sprawdzania aktów i rachunków oraz drogą dokonywanych na miejscu obmiarów kontrolnych.

x) Tłumaczenie rozdziału X-go z książki pod red. I. D. Szerę p. t. " Finansowanie budownictwa przemysłowego (Finansirovanije promyszlennowo stroitelstwa)", Gosfinizdat, Moskwa 1947.

§ 2. Kontrola aktów zdawczo - odbiorczych.

Dokumentem, stwierdzającym rozmiary i wartość wykonanych robót, jest akt zdawczo-odbiorczy (f.2). Akt taki sporządza się każdego miesiąca według następującego wzoru (patrz str.3).

Akty sporządzane są na podstawie dokonywanych na miejscu obmiarów robót za dany miesiąc. Podpisują je przy zleconym systemie prowadzenia robót-zleceńodawca i zleceniobiorca, zaś przy sposobie gospodarczym (przy finansowaniu w miarę wykonanych robót według § 14 "Przepisów")-kierownik budowy i dyrektor budowanego przedsiębiorstwa..

Na roboty, wykonane w ciągu dekady nie sporządza się aktów zdawczo-odbiorczych; roboty te są opłacane na podstawie rachunków przejściowych, zaliczanych przy ostatecznym rozliczeniu za cały miesiąc na podstawie aktów zdawczo-odbiorczych.

Dla każdego obiektu sporządza się osobny akt. Bank sprawdza, czy dany obiekt był włączony do zatwierdzonego spisu tytułów; jeśli nie-bank nie opłaca rachunku. Jednocześnie bank sprawdza, czy była zawarta umowa zlecenia na wykonanie wymienionych w akcie robót. Tym samym zapewnia się przestrzeganie dyscypliny planowej i umownej.

Akt zdawczo-odbiorczy wyszczególnia roboty, ich rodzaje lub też oddzielne elementy konstrukcyjne, na które w wykazie cen jednostkowych, załączanym do kosztorysu budowy, ustalone są odrębne ceny jednostkowe. Jeżeli chodzi o budowy dla poszczególnych Ministerstw -takich, jak Ministerstwo Komunikacji, Ministerstwo Przemysłu Węglowego, Ministerstwo Żeglugi Śródlądowej i in.-zamiast cen jednostkowych obowiązują jednolite cenniki urzędowe. W takich przypadkach w akcie podaje się odpowiednie ceny cennikowe poszczególnych elementów konstrukcyjnych. Wprowadzenie do aktu robót, nie wycenionych w wykazie cen jednostkowych, czy też w cennikach ministerialnych - jest niedopuszczalne. Nowe rodzaje robót powstają wskutek zmiany procesu budowlanego, albo przez wprowadzenie dodatkowych obiektów budowy; dla opłacania takich robót konieczne jest ustalenie uzupełniających cen jednostkowych.

Zleceńodawca - Zakłady "Proletarski Trud"

Zleceńobiorca - O S M T - 13

Umowa Nr 31 z dn. 10 lutego 1946 r.

Przedkłada się każdego miesiąca oddziałowi Banku Przemysłowego przy rachunkach za wykonane roboty. Obiekt - Oddział Mechaniczny. Pełna wartość kosztorysowa obiektu - 1268 tys. rb. Wartość robót, wykonanych od początku budowy - (bez wliczania robót niniejszego aktu w cenach kosztorysowych) 325, 638 rb.

Akt zdawczo-odbiorczy Nr 28 robót wykonanych w grudniu 1946 r.

L.p.	R o b o t y	NrNr cen jed- nost- ko- wych	Jed- nost- ka mia- ry	Wykonano robót od 1 do 31 grudnia		
				Ilość	Cena jedno- stki (w rub.)	Wartość wyko- nanych robót w/g zatwierd- zonego kosztorysu (w rub.)
1	Kopanie rowów i wykopów	43	m ³	260	6,30	1638
2	Wyrównanie terenu	62	"	300	5,90	1770
3	Roboty murarskie	71	"	825	81,60	67340
4	Stropy żelbetowe	91	"	110	215	23650
5	Ustawienie rusztowań	128	"	25	120	3000
6	Wyprawa ścian	141	m ²	520	3,60	1872
7	Posadzki z kostki drewn.	176	"	120	200	24000
8	Urządzenia wodociągowe	216	m. bież.	110	6,50	715
9	Budowa przejazdów	310	szt.	6	1200	7200
10	Futryny okienne	361	m ²	320	95,60	30592
11	Instalacja kaloryferów	431	szt.	2	1060	2120
12	Instalacja wentylatorów	462	m ²	100	32	3200
13	Zimowe podrożenie robót	Zgodnie z zał. aktem				4215
	R a z e m					171312
	Koszty ogólne 24 %					41114,88
	R a z e m					212426,88
	Zwrot materiałów zgodnie z zał. rozrachunkiem					5212
	R a z e m					207214,88

Zdający: (podpis)

Przyjmujący: (podpis)

Ceny robót montażowych określa się nie według wykazu cen jednostkowych, sporządzanego dla każdej budowy, lecz na podstawie jednolitych dla całego budownictwa cenników, ustalających ceny robót montażowych według poszczególnych rodzajów urządzeń. Dlatego w aktach zdawczo-odbiorczych robót montażowych wyszczególnia się nazwy zmontowanych obrabiarek lub agregatów.

Do aktów włącza się roboty :

- a) budowlane - wzniesienie stałych lub tymczasowych budowli i urządzeń, roboty sanitarno-techniczne, przewody elektryczne, melioracje, roboty górnicze;
- b) montażowe - skompletowanie i założenie urządzeń, instalacja ich elementów pomocniczych (transmisje, komunikacje wewnętrzne, schody, podesty) wypróbowanie i próbne uruchomienie.

Inne roboty i wydatki, - projektowo-badawcze, przygotowanie sprzętu, jego remont, utrzymanie dyrekcji przyszłego przedsiębiorstwa, przekwaterowanie mieszkańców ze strefy budowlanej itp. - do aktów nie włącza się i opłaca się osobno. Tym samym - akt (f.2) jest jedynym dokumentem, określającym rozmiary wykonanych robót budowlano-montażowych.

Podczas kontrolowania aktów, bank wyłącza z nich roboty, wchodzące w skład oddzielnych elementów konstrukcyjnych, - a to celem uniknięcia powtórnego ich opłacenia. Na przykład, wywózki ziemi nie można opłacać osobno, ponieważ w skład robót ziemnych wchodzi wybranie ziemi, jej wywózka oraz umocnienie wykopów; jednostkowa cena 1 m³ ziemi zawiera w sobie koszt wszystkich tych rodzajów robót. Nie opłaca się też osobno robót, które już były wliczone do innego kompleksu wydatków. Na przykład, wzniesienie rusztowań wysokości do 3 m już jest w kalkulowane do norm kosztów ogólnych; elektryczne podgrzewanie betonu w kalkulowane już jest do norm podrożeń robót zimowych. Osobne opłacanie takich robót spowodowałoby podwójne finansowanie tego samego.

Podawana w aktach cena za jednostkę robót musi być ustalona na podstawie kosztorysu oraz zatwierdzonej ceny jednostkowej. Bank kontroluje zgodność wszystkich podanych w akcie cen jednostkowych z zatwierdzonym wykazem cen i w wypadku niezgodności żąda ich skorygowania.

Niezależnie od kosztu wykonanych robót obliczonych na podstawie cen jednostkowych, w akcie podaje się także koszty dodatkowe, nie przewidziane cenami jednostkowymi, - a wywołane specyficznymi warunkami budowy. Do tych kosztów zalicza się podrożenie, wywołane tym, że roboty były prowadzone zimą albo że miały niewielkie rozmiary, lub też, że wykonanie robót było połączone ze szczególnymi niedogodnościami czy trudnościami.

Roboty zimowe powodują dodatkowe koszty na postawienie, rozbiorę i opalanie baraków, elektryczne podgrzewanie betonu, podgrzewanie zaprawy, oczyszczanie terenu robót od śniegu, oczyszczanie z lodu rusztowań i oszalowań; dodatkowe koszty powstają też przez obniżenie wydajności pracy, przerwy w pracy wskutek niskiej temperatury, zwiększenie normy czasu na operacje pomocnicze - znoszenie, sortowanie i oczyszczanie.

Te dodatkowe wydatki nie są uwzględnione w normach kosztorysowych i cenach jednostkowych, dlatego na budowach, prowadzonych zimą, wycena robót musi być podwyższona. W tym celu w kosztorysach istnieją specjalne pozycje. Aby uprościć obliczenia i uniknąć opracowywania oddzielnych kosztorysów na zimowe podrożenie, poszczególne ministerstwa opracowały przeciętne "normy zimowe". Normy te są stosowane dla poszczególnych typów robót, prowadzonych w ciągu okresu zimowego, przy czym czas trwania tego okresu został ustalony zależnie od strefy geograficznej. Prócz tego, wysokość dodatkowych norm dla robót ziemnych zależy od głębokości zamarzania gruntu z uwzględnieniem jego rodzaju na poszczególnych obiektach. Jednakże, gdy nie ma warunków, powodujących podrożenie, norm zimowych nie stosuje się, choćby roboty były prowadzone zimą; odnosi się to, na przykład, do robót montażowych w oddziałach czynnych. Rozliczenie sum, należnych z tytułu zimowego podrożenia, podaje się w oddzielnych aktach, stwierdzających warunki i charakter robót. Kontrolując zimowe podrożenie, bank czuwa nad zachowaniem obowiązujących norm, istnieniem warunków, usprawiedliwiających zastosowanie danych norm, a także nad wypełnieniem warunków umownych w odniesieniu do robót zimowych. Jeżeli według umowy zlecenia roboty miały być wykonane latem, zleceniobiorca zaś bez zgody zleceńiodawcy przeniósł je na zimę, - podrożenie robót nie podlega po-

kryciu, wydatki ~~zaś~~ dodatkowe zleceniobiorca musi wziąć na swój rachunek.

Roboty montażowe, prowadzone w oddziałach czynnych albo jednocześnie z robotami budowlanymi, wymagają operacyj dodatkowych przy podawaniu materiałów i obniżają wydajność pracy z powodu ciasnoty miejsca. Dla skompensowania wynikającego w związku z tym podrożenia ustanowiony został współczynnik 1,10 czyli przy opłacaniu powyższych robót obowiązujące według cennika ceny na roboty montażowe podwyższa się o 10 %. W przypadku wykazanego w akcie, podrożenia robót bank, - poza prawidłowością rozliczenia, kontroluje następnie, czy rzeczywiście roboty montażowe łączyły się z budowlanymi albo były prowadzone w oddziałach czynnych niezależnie od tego, że w kosztorysach i planach organizacji robót warunki te były przewidziane.

Przy robotach małych rozmiarów na jednym placu budowy - wartości poniżej 2,5 mln rb w budownictwie przemysłowym i 1 mln. rb. w budownictwie mieszkaniowym - koszt ich jest większy w porównaniu z normami kosztorysowymi, obliczonymi na budowy średnich rozmiarów. Dlatego - przy rozliczeniach za roboty na budowach małych stosuje się dopłatę, licząc w budownictwie przemysłowym od 2 do 7 %, a w mieszkaniowym - od 2 do 5 % obowiązujących cen kosztorysowych, w zależności od rozmiarów całości robót budowlanych na danym placu.

Zdarzają się przypadki, kiedy rozmiar robót wykazują nie w odniesieniu do całości robót na danym placu, lecz sztucznie je rozdrabniają według oddzielnych obiektów. Na przykład, zamiast wykazać jedną budowę wartości 3 mil. rubli, wykazują dwie budowy wartości 2 miliony rb i 1 mln rb. - i dla każdej z nich doliczają współczynnik na podrożenie. Dlatego, przy wypłacie środków na dopłaty bank powinien czuwać nad tym, aby rozmiar robót (w wskazanych wyżej ramach) był obliczany nie w odniesieniu do poszczególnych obiektów, lecz w stosunku do całego placu budowy i obejmował wszystkie roboty budowlane, które powinny być wykonane na danym placu budowy, aż do ich całkowitego zakończenia.

Koszt robót, obliczony na podstawie cen jednostkowych, łącznie z wymienionymi czynnikami podrażającymi (pozycja protokołu "Razem"),

stanowią ogólną sumę bezpośrednich nakładów na wykonane roboty, bowiem zarówno ceny jednostkowe, jak też i normy dopłat (przy istnieniu czynników podrażających) dotyczą tylko nakładów bezpośrednich, czyli - bez kosztów ogólnych. Wyjątek stanowią jedynie ceny cennika za roboty montażowe, które obejmują zarówno nakłady bezpośrednie jak i koszty ogólne. Dlatego w akcie zdawczo-odbiorczym na roboty montażowe podaje się sumę ogólną - pozycyj zaś: "Razem" oraz "koszty ogólne" - nie wypełnia się.

Koszty ogólne, przypadające na roboty wykonane oblicza się według norm ustalonych dla tych nakładów. Koszty ogólne dla robót budowlanych stanowią 21-27 % nakładów bezpośrednich (różniczkowanie według poszczególnych ministerstw). Odpowiednio do tego bank kontroluje właściwość zastosowanych norm. Nadto bank kontroluje właściwość zaliczenia robót^{do}/budowlanych, a nie do montażu konstrukcyj metalowych, dla których ustanowiono niższe koszty ogólne.

W wielu przypadkach, szczególnie przy odbudowie, zleciobiorcy wykorzystują materiał, otrzymany z rozbiórki budynków. Roboty rozbiórkowe zwykle opłacane są przez zleceniodawcę i otrzymany przy tym materiał należy do niego. Równocześnie z odbiorem robót zleceniodawca i zleciobiorca w takich przypadkach sporządzają rozliczenie wartości zużytych materiałów rozbiórkowych, dołączając to rozliczenie do aktów.

W aktach zaś poniżej sumy ogólnej podaje się kwotę wykorzystanych materiałów i o tę kwotę zmniejsza się sumę ogólną. Gdyby materiały z rozbiórki przy wykonaniu wyliczonych w akcie robót nie były wykorzystane, musi być to zaznaczone w akcie.

Ministerstwa mają prawo różniczkować swoje normy kosztów ogólnych, - na przykład, przy ogólnej normie 24 % mogą ustalić dla jednej budowy 27 %, dla innej - 21 % - z tym jednak, że na wszystkich budowach norma przeciętna (24 %) nie może być przekroczona. To jednak ma zastosowanie jedynie przy planowaniu kosztów ogólnych takich budow, na których koszty te, w pewnych okresach, przekraczają albo nie dosięgają ustalonej normy. Różniczkowanie to nie odbija się na rozliczeniach ze zleciobiorcami, gdyż w aktach zawsze przyjmuje się normę przeciętną.

Akt według form.2 - jest dokumentem, stwierdzającym wartość wykonanych robót, nie jest on jednak dokumentem ro. liczeniowym, - stanowi on załącznik do rachunku, na podstawie którego następuje płatność.

§ 3. Kontrola rachunków za wykonane roboty.

Rachunek za roboty, wykonane w ciągu miesiąca, określa sumę należną zleceniobiorcy, wynikająca z wartości robót, wykazanej w aktach w odniesieniu do wszystkich obiektów, z potrąceniem płatności uskuteczonych na podstawie rachunków przejściowych. Przy opłacaniu rachunków bank na podstawie swej rachunkowości sprawdza, czy są w nich w pełni uwzględnione sumy, pobrane na podstawie rachunków przejściowych. Jeśli na podstawie rachunków przejściowych były wypłacone sumy, przekraczające dwie trzecie wartości robót, wykonanych za cały miesiąc, bank wyjaśnia przyczyny tej przewyżki. Ponieważ roboty powinny być wykonywane równomiernie w poszczególnych dekadach, wartość robót w dwóch pierwszych dekadach nie powinna przekraczać dwóch trzecich. Dlatego, stwierdziwszy fakt przewyżki płatności w pierwszych dekadach, bank wyjaśnia, czy ewent. dekadowe rachunki przejściowe nie zawierały sum nadmiernych. Jest to możliwe, zwłaszcza, dlatego, że rachunki przejściowe sporządza się nie na podstawie faktycznych obmiarów wykonanych robót, lecz na podstawie zapisów w dzienniku robót.

Rachunki zawierają także płatności dodatkowe w związku z istnieniem czynników podrażających, nie uwzględnianych w aktach zdawczo-odbiorczych.

Ceny jednostkowe, stanowiące w aktach zdawczo-odbiorczych podstawę do ustalenia wartości wykonanych robót, obliczane są na podstawie cen, przyjętych dla sporządzania kosztorysów w całym budownictwie. Aż do roku 1947 wycena kosztorysów oraz cen jednostkowych dla wszystkich nowych budów opierała się na cenach z roku 1936, zaś przy odbudowie - na cenach bieżących, czyli na cenach tego roku, w którym ustalane były ceny jednostkowe. Począwszy od r. 1947 kosztorysy i ceny jednostkowe opierają się na cenach r. 1945. W ten sposób do r. 1947 koszt jednostki przerobu w nowym budownictwie ustalany był na podstawie stawek płacy, cen za materiały i taryf przewozowych obowiązujących w r. 1936. W związku z tym podwyżki stawek, cen i taryf, powstałe po roku 1936, kompensowane były zle-

geniobiorcom w postaci osobnych dopłat.

Ponieważ poczynszy od r.1947 kosztorysy sporządza się w cenach r.1945, odpadła konieczność kompensowania tych wszystkich podwyżek, które nastąpiły od r.1936 do r.1945. Jednakże, już w r.1946, w związku z pewnym podwyższeniem cen na artykuły przydziałowe, były zwiększone płace dla tych kategorii robotników, których zarobek wynosi poniżej 900 rubli miesięcznie.

W tym samym roku podniesione były ceny zbytu na niektóre materiały budowlane (piasek, kamienie, wapno itp.) oraz stawki płac dla poszczególnych kategorii robotników w budownictwie przemysłu węglowego. Wynikła zatem konieczność dopłaty kompensacyjnej z tytułu czynników podrażających roboty ponad koszt obliczony według cen r.1945, czyli skompensowania tych wszystkich podwyżek stawek, cen i taryf, które nastąpiły po 1 stycznia 1946 r.

Kompensacja z tytułu podwyżki kosztów zostaje ustalana albo w postaci jednolitej normy dla wszystkich budów danej gałęzi budownictwa - normy, wyrażonej w procentach wartości wykonanych robót, albo na podstawie obliczenia faktycznej wysokości podprzeżenia na każdej budowie. Na przykład tytułem kompensaty zwwyżki stawek płac w r.1946 w związku z pewną podwyżką cen artykułów przydziałowych, dla budów czarnej metalurgii wprowadzono dopłatę w wysokości 10 %, a dla budów metalurgii kolorowej - 13 % wartości wykonanych robót budowlano-montażowych. Dla skompensowania podwyżki stawek za podziemne roboty w budownictwie przemysłu węglowego każda budowa co miesiąc sporządza rozliczenie rzeczywistych nakładów, spowodowanych zwwyżką płac.

Kontrolując rachunki, bank czuwa nad tym, aby wysokość kompensaty z tytułu czynników podrażających była obliczona właściwie, tj. aby w sposób prawidłowy zastosowano ustalony procent kompensacji w stosunku do wykonanych robót. Ponieważ procent oblicza się w stosunku do kosztorysowej wartości robót, - ta zaś zostaje stwierdzona w aktach zdawczo-odbiorczych, - suma należnych dopłat powinna być równa ustalonemu procentowi w stosunku do łącznej sumy odbioru robót. W przypadkach, kiedy kompensatę oblicza się na podstawie nakładów rzeczywiście poniesionych budowa składa odpowiedni raport, bank kontroluje w następstwie prawidłowość sporzą-

dzenia tego raportu.

Oprócz kompensacyj z tytułu czynników podrażających, niektóre budowy otrzymują kompensatę w związku z ulgami udzielonymi tym budowom przez rząd. Do takich ulg odnosi się udzielenie niektórym budowom prawa stosowania poprawionego współczynnika płac, czyli prawa wypłacania robotnikom wyższych stawek płac w drodze podwyższenia o określony procent stawek ogólnie obowiązujących. Koszty dodatkowe, z tytułu poprawionego współczynnika płac zostają zwrócone tym budowom, które otrzymały prawo do tego w drodze specjalnego zarządzenia rządowego. Te poprawione współczynniki przewidują powiększenie płac na tych budowach o 10 do 40 % i rozciągają się w pewnych przypadkach na wszystkich pracowników, w innych - tylko na pracowników, wykonujących roboty budowlano-montażowe, bądź wreszcie tylko na robotników.

Kontyngent pracowników, na których rozciąga się podwyżka stawek płac, ustala się postanowieniami rządowymi. Dla uproszczenia obliczeń, poszczególne ministerstwa stosują pociętne normy dopłat (w procentach) do kosztorysowej wartości wykonanych robot. Normy te różnią się zależnie od wysokości dopłat oraz kontyngentu pracowników, na których one się rozciągają. Ustalenie współczynnika 1,15 oznacza, że stawki zwiększa się o 15 %. Na przykład, udział funduszu płacy w ogólnym koszcie robót budowlano-montażowych stanowi 18 %, czyli na 1 milion rub. robót planuje się fundusz płacy robotników budownictwa podstawowego na 180 tys. rubli. Zwiększenie tego funduszu o 15 % powoduje dodatkowe nakłady w wysokości 27 tys. rb., czyli 2,7 % kosztu robót budowlano-montażowych. Jeżeli na budowie ustalono współczynnik 1,20, to fundusz płacy powiększa się o 36 tys. rb., czyli o 3,6 % od całości robót.

Otrzymując dopłatę w pierwszym wypadku 2,7 % i w drugim - 3,6 %, organizacje zleceńbiorcze (budowy) kompensują nakłady dodatkowe, spowodowane przez zastosowanie współczynnika.

W przypadku, kiedy została podwyższona płaca nie tylko robotników, zatrudnionych przy robotach budowlano-montażowych, lecz także i robotników, zatrudnionych przy produkcji niezasadniczej - pomocniczej, usługowej i in. - oblicza się udział funduszu płac wszystkich robotników w koszcie robót budowlano-montażowych. Jeżeli w tym przypadku ogólny fundusz płac wyniesie 270 tys. rb. na 1 milion rb. robót budow-

lano-montażowych (27%), to przy współczynniku 1,15 koszty dodatkowe powinny wynieść $(270 \times 15) : 100 = 40,5$ tys. rubli. A zatem, dla skompensowania tych kosztów budowa albo organizacja zleceńbiorecza powinna dodatkowo otrzymać 4 % wartości robót budowlano-montażowych; przy współczynniku 1,20 dodatkowy koszt wyniesie 54 tys. rb., czyli 5,4% wartości tych robót.

Przy rozciągnięciu podwyższonego współczynnika także i na płace personelu administracyjno-gospodarczego odpowiednio oblicza się dodatkowy rozchód na ten cel, na przykład - przy współczynniku 1,15 - 0,4 % wartości robót.

Kompensata na pokrycie podwyżki płac personelu administracyjno-gospodarczego wypłaca się jedynie budowom z normalną wysokością kosztów ogólnych. Jeżeli budowie przysnano wyższe koszty ogólne i odpowiednio zwiększono normatyw wydatków administracyjno-gospodarczych, kompensaty za podwyżkę płacy pracowników nie wypłaca się, bowiem te wydatki wliczone już są w podwyższone koszty ogólne.

Przy opłacaniu rachunków bank sprawdza, czy istnieje decyzja rządowa o przyznaniu danej budowie wyższego współczynnika, - wysokość tego współczynnika, jak również kontyngent pracowników, na których ten współczynnik został rozciągnięty.

Dla popierania rozwoju pomocniczych przedsiębiorstw, wydobywających i obrabiających lokalne materiały budowlane, władze rządowe zezwoliły niektórym budowom rozliczać się za te materiały nie według obowiązujących cen państwowych, lecz według cen, jakie wynikają z planowej kalkulacji samego przedsiębiorstwa. Ponieważ te przedsiębiorstwa są niewielkie i z reguły niedostatecznie zmechanizowane, koszt własny ich produkcji jest wyższy od cen urzędowych. Różnicę pomiędzy cenami, opartymi o kalkulację planową i cenami urzędowymi kompensuje się osobnymi dopłatami. Dopłat tych nie włącza się do aktów zdawczo-odbiorczych (form. Nr. 2), natomiast wykazuje się je w rachunkach odpowiednio do ilości materiałów przygotowanych we własnym zakresie i zużytych w danym miesiącu.

Wykaz materiałów, do których zezwolono stosować planowe ceny, w pewnych przypadkach zawiera tylko materiały lokalne, w innych - dostawy drzewa, a kiedy indziej także i półfabrykaty. Kalkulacje planowe i ceny zatwierdzane są przez instytucje nadrzędne. Przy

opłacaniu rachunków bank kontroluje istnienie odpowiedniego postanowienia rządowego, zgodność wyliczonej ilości zużytych materiałów oraz prawidłowość zastosowania zatwierdzonych planowych cen.

Ilość materiałów ustala się na podstawie buchalteryjnych raportów. Jeżeli budowa jednocześnie wykorzystuje materiały, otrzymane od dostawców po cenach urzędowych, oraz materiały przygotowane we własnym zakresie po cenach planowych, to przy rozliczeniu przyjmuje się, że przede wszystkim były wykorzystane materiały, otrzymane od dostawców po cenach urzędowych. Przypuśćmy, że ogółem w ciągu miesiąca zużyto 100 tys. sztuk cegieł, zwieziono zaś w tym miesiącu 70 tys. cegieł z cegielni miejscowych i 50 tys. z pomocniczych przedsiębiorstw budowy. W tym przypadku ze 100 tys. szt. cegieł 70 tys. zalicza się do przywiezionych z cegielni, a tylko 30 tys. - do otrzymanych z przedsiębiorstw pomocniczych i tylko na te 30 tys. sztuk uskutecznia się dopłatę.

Jeżeli materiały, otrzymane z przedsiębiorstw pomocniczych, nie zostały zużyte, lecz zostały przekazane do dalszej przeróbki na półfabrykaty, dopłaty nie dokonywa się. Budowa może ją otrzymać jedynie wtedy, kiedy półfabrykaty będą zużyte przy budowie. Sumę dopłat oblicza się przez pomnożenie ilości zużytych materiałów, przygotowanych we własnym zakresie, przez różnicę pomiędzy cenami urzędowymi i planowymi. Nie należy ustalać dopłat jako różnicy pomiędzy cenami planowymi i cenami kosztorysowymi, ponieważ może to doprowadzić do kompensaty podwójnej.

Na przykład, - kosztorys, sporządzony w cenach z r. 1936, liczy cegłę po cenie 60 rb., cena urzędowa wynosi 90 rb., cena planowa 110 rb. Ponieważ różnica pomiędzy ceną urzędową (90 rb.), a ceną z r. 1936 (60 rb) zwraca się już w ramach ogólnej kompensaty w związku z podrożeniem budownictwa w stosunku do cen kosztorysowych z r. 1936, dla dopłaty z tytułu podrożenia w związku z zastosowaniem cen planowych należy obliczyć różnicę pomiędzy 110 rb. a 90 rb.

Oprocz powyższych, najczęściej spotykanych rodzajów dopłat z tytułu czynników podrażających, na niektórych budowach - na podstawie osobnych decyzji rządowych - stosowane są także i inne dopłaty, np. na werbunek siły roboczej. Odnosi się to, w szczególności do budownictwa w okręgach niezaludnionych, kiedy trzeba sprowadzać wszystkich robotników. Koszty zaś werbunku wchodzące w skład

kosztów ogólnych, w takich przypadkach nie zawsze wystarczają. Dopłata oblicza się jako różnicę pomiędzy wydatkami faktycznymi na werbunek, a przewidzianymi w kosztach ogólnych (minimum 0,7 % wartości robót budowlano-montażowych).

Na przykład, jeżeli roczna wartość robót na budowie wynosi 10 milionów rb. i wobec tego w kosztach ogólnych na werbunek przewidziano 70 tys. rb., to przy faktycznie wydatkowanych na werbunek 120 tys. rb. dopłata wyniesie 50 tys. rb. Przy opłacie rachunków bank kontroluje, czy była decyzja rządowa, zezwalająca na dopłatę na werbunek siły roboczej, kontroluje też prawidłowość rozliczeń, w szczególności zachowanie obowiązujących norm wydatkowania środków na ten cel.

Na niektórych budowach rząd zezwala na dopłatę w związku ze specyficznymi warunkami zaopatrywania budowy w materiały, np. w tych przypadkach, kiedy zezwala się zużyć drzewo eksportowe, którego cena jest wyższa od zwykłej, lub kiedy dla określonych robót zezwala się korzystać z materiałów wyższej jakości.

Jak już mówiono wyżej, zlecniodawcy wydają zleceniobiorcom środki na pokrycie trzymiesięcznego zapasu konstrukcyj i części. W miarę wykorzystania konstrukcyj i części zleceniobiorca zwraca zlecniodawcy odpowiednią część otrzymanych środków. Zwracane sumy wykazuje się w kolejnych rachunkach za wykonane roboty, zmniejszając wynik ogólny rachunku. Przy kontrolowaniu rachunków bank czuwa nad właściwym określeniem kwoty, podlegającej zwrotowi, w zależności od charakteru robót, wykonanych w danym miesiącu.

W takim samym trybie w rachunkach ustala się zwrot zaliczek, otrzymanych na zaopatrzenie budowy w materiały, kiedy nastąpią terminy zwrotu. Jeżeli np. budowa ma być zakończona w roku bieżącym i według umowy ma być co miesiąc zwracana określona część zaliczki, to w rachunkach za wykonane roboty wykazuje się sumę zwrotu i odpowiednio redukuje się wypłatę.

W ten sposób w rachunkach wykazuje się :

- 1). sumę aktów zdawczo-odbiorczych, według form. Nr 2. za dany miesiąc;
- 2). sumę dopłat, nie uwzględnionych w aktach,
- 3). potrącenia:

- a) zwrot wypłaconych za pierwsze dwie dekady,
- b) za wykorzystane konstrukcje, części i bloki,
- c) na spłatę zaliczki, jeżeli terminy spłaty przypadają na dany miesiąc.

Miesięczne rachunki za wykonane roboty sporządza się według następującego wzoru :

Tabela 19

Wzór rachunku miesięcznego.

Przedmiot r-ku	Podstawa	Suma (w. rb.)
Za roboty wykonane w grudniu 1945	Akt zdawczo-odbiorczy Nr 28 R. 212 426,88 odliczając zwrot materiałów R. 5212	207 214,38
Kompensata z tyt. czynników podrażających	10 % od sumy aktu R. 212 426,88	21 242,68
Różnica w cenach na zaopatrzenie we własnym zakresie	Zgodnie z rozliczeniem	8 125
Kompensata w związku z podwyższeniem płac	Zgodnie z rozliczeniem	10 621,34
Dopłaty w związku z ustaleniem współczynnika 1,15 w stosunku do płac	4,02 % od sumy aktu R. 212 426,88	8 539,56
Razem		255 742,46
Potraca się :		
Przejściowe rachunki za 1 dekadę grudnia		65 000
za 2 dekadę grudnia		72 000
Wartość wykorzystanych w grudniu konstrukcyj, części i bloków		7 500
Zwrot zaliczki		--
Potrącenia razem		144 500
Do wypłaty		111 242,46

Rachunek podlega opłaceniu dopiero po skontrolowaniu załączonych aktów oraz prawidłowości obliczenia dopłat i potrąceń.

§ 4. Kontrolne obmiary.

Przy przeprowadzaniu kontroli aktów w/g Form.2 oraz rachunków za wykonane roboty bank zakłada, że wykazane elementy konstrukcyjne są rzeczywiście wykonane, przy czym w zakresie każdego z nich były wykonane wszystkie operacje, przewidziane warunkami technicznymi, przyjętymi przy ustalaniu cen jednostkowych. Dla sprawdzenia, czy treść aktów odpowiada rzeczywiście wykonanym robotom, bank przeprowadza kontrolne obmiary wykonanych robót na miejscu. Wyniki obmiarów zestawia się z aktami (w/g Form.2), przedłożonymi bankowi do opłaty.

Podstawowa metoda przeprowadzania kontrolnych obmiarów jest mierzenie przyrządami, czyli ustalenie przy pomocy odpowiednich przyrządów ilości wykonanych robót. Jednocześnie porównuje się dane o wykonanych robotach z rysunkami, określającymi normalne rozmiary robót dla poszczególnych części obiektu budowlanego.

Na przykład, na podstawie roboczych rysunków stwierdzono, że dla zbudowania fundamentów potrzeba ułożyć 1200 m^3 muru. Z aktów dostarczonych od początku budowy fundamentów, wynika, że wykonano 1300 m^3 . Brak wiarygodnych danych (aktów specjalnych) o tym, że odstępstwa od rysunków roboczych w kierunku zwiększenia rozmiaru robót nastąpiło za zgodą zleceńodawcy, świadczy o przekroczeniu w aktach faktycznie wykonanych rozmiarów robót.

Jako materiał pomocniczy przy kontrolnych obmiarach służą dane o pracy budowlanych mechanizmów, dziennik pracy ekskavatora, zlecenia, wydawane robotnikom i rozliczenia z subzleceniobiorcami. Np. według dziennika pracy mechanizmów budowlanych, -- powiedzmy betoniarki, można ustalić ilość betonu wytworzonego w danym miesiącu. Droga porównania tych danych z aktami, stwierdzającymi ilość ułożonego betonu, kontroluje się wiarygodność wykazanych w akcie rozmiarów. Dziennik pracy ekskavatora może służyć do skontrolowania podanych w akcie rozmiarów robót ziemnych - ilość ziemi, wybranej przez dany ekskavator.

Zlecenia, wydawane robotnikom zwykle na miesiąc, zawierają ilość roboty, jaka ma być wykonana, np. metrów sześciennych muru; przy likwidacji zlecenia odnotowuje się na nim robotę wykonaną. Dodając

sumy zleceń, wydanych murarzom, można ustalić, za ile m³ muru zapłacono im; ilość tę porównuje się z danymi, zawartymi w aktach.

Ponieważ rozliczenia następują za zakończone części elementów konstrukcyjnych, obmiar kontrolny ma ważne zadanie stwierdzić, czy były wykonane wszystkie operacje przewidziane warunkami technicznymi. Na przykład, przy robotach ziemnych warunki techniczne przewidują obok wybrania ziemi również i jej wywiezienie. Jeżeli przy kontrolnym obmiarze stwierdzono, że ziemia nie została wywieziona, robotę uważa się za niewykonaną i zalicza się ją do produkcji niezakończonych (robót w toku).

Szczególne uwagę przy kontrolnych obmiarach zwraca się na właściwe zastosowanie cen jednostkowych, czyli na zaliczenie wykonanej roboty do tego rodzaju robót, dla którego przewidziana jest dana cena jednostkowa.

Na przykład przy kopaniu rowów i wykopów obowiązują ceny od 2 rb 45 kop. (przy szerokości rowów do 1 m i przy suchym, ciężkim gruncie) do 7 rb. 11 kop. (przy szerokości rowów 1,5 m w gruncie ciężkim i mokrym). Podczas kontrolnych obmiarów należy sprawdzić szerokość rowów i charakter gruntu.

Ponieważ ceny jednostkowe dotyczą materiału określonego gatunku, przy przeprowadzaniu kontrolnych obmiarów należy także skontrolować i jakość materiału. N.p., przy układaniu podłóg ceny przewidują deski 2-go i 3-go gatunku; jeżeli użyto desek 4-go gatunku, a zatem pogorszone jakość roboty, to nie ma podstaw do zastosowania pełnej ceny jednostkowej (o ile w ogóle można opłacić daną robotę gorszej jakości).

Roboty, zaliczane do t.zw. ukrytych, nie podlegają kontrolnym obmiarom (np. drenaże, stopowane przy robotach na ~~mokrym~~ gruncie), dlatego dla nich sporządza się specjalne akty, stwierdzające ich wykonanie, charakter i rozmiary.

Kontrolne obmiary muszą być dokonywane systematycznie i filie (oddziały) banku obowiązane są corocznie objąć obmiarami wszystkie budowy i nie mniej, niż 1/3 wykonanych robót. Każdy obmiar obejmuje roboty, nie skontrolowane od czasu poprzedniego obmiaru. Dla ustalania rozmiarów robót, odnoszących się do danego okresu, należy ko-

rzystać z technicznego dziennika robót oraz notatek na roboczych rysunkach, stwierdzających, że i w jakim okresie było wykonane.

Przewyżki ponad faktyczne rozmiary robót, ujawnione podczas kontrolnych obmiarów oraz przy kontrolowaniu aktów (według form.2) i rachunków, wycenia się na podstawie przyjętych przy opłacaniu cen tych robót z uwzględnieniem przypadających kosztów ogólnych i dopłat. Sumę tę ściąga się od zleceńbiorcy w drodze przymusowej i zarazem nakłada się na niego grzywnę w wysokości 5 % od niewłaściwie otrzymanej sumy. Osoby, winne podania większych od faktycznych rozmiarów robót, pociąga się do odpowiedzialności sądowej.

Olbrzymie znaczenie kontrolnych obmiarów oraz kontroli aktów i rachunków za wykonane roboty ilustruje fakt, że Bank Przemysłowy, w wyniku kontrolnych obmiarów i kontroli rachunków za wykonane roboty zapobiegł nielegalnym wypłatom: w r.1945-650 milionów rb., a w r.1946-880 mil.rubli.